

Ünnep

(Tóthfalu majdani krónikájának lapjaira)

Nagycsaládos ember volt szép nevű, erősen vallásos hites feleségével, szül. Remete Ágnes-sel Tóthfaluban Dobó Imre. Tizenhárom gyerek kelt a fészekben náluk, fiúk is, lányok is: Terus, Jóska, Feri, Imre, Péter, Franci, Ágnes, Margit, Károly, Pali. Marika, Boriska és Lajos meghaltak babakorban. Feri és Ágnes fiatalon hagytak özvegyet maguk után. Terus, Jóska, Imre, Péter, Franci, Margit megérték az idős vagy idősebb kort, aztán elmentek szép lassan egymás után, más-más égaljon mindegyik. Már csak két fiútestvér van közülük, Ausztráliában a hetvennyolcat számláló Károly, meg az „éppen hogy csak” hetven – hetvenhárom - éves Pali, Németországban.

Állnak, balról jobbra: Margit, Ágnes, Franci, Terus, Jóska, Feri, Imre, Péter; ül az anya, szül. Remete Ágnes és id. Dobó Imre, köztük világos ruhában Károly áll, kalapban Pali

(Bata Andrásnak és szül. Oláh Irénkének – jó emberöltőnyivel későbbben –, valamiért nem tesz majd az a tizenhárom fészekalj, mert túltesznek rajta; tizennégyre igazítják a magukét: Imre, Gellért, Mari, Teri, Margit, Ica, Gizi, Bernadett, Juci, Pista, Jóska, Erzsi, Matilka és János a gyerekeik, Pistának önszándékú híjával már.

Testvéreinek ez fölsajdul még; a lányok olyankor szemük sarkán babrálnak zsebkendőjükkel.)

Dobó Imréék a temetőnél laktak, épp csak két házzal odébb a nyugodalmas, békés helynek a bejáratától, amelynek képzelt kapuja valaki után mindig erősen zárult be, nyikordulás nélkül, de az idők végezetéig az olyankor...

Forró nyarakon, három terebély eperfa vetette vastag húsét-árnyát az utcafronton hosszúra nyúlt, szokatlan kinézetű házra. Ítéletidőben jégveréstől védte; szél dühöngésétől és viharétól.

Furcsaságát az adta Dobóék házának, hogy az utcai hosszú falból csak egyetlenegy kicsi ablak – a kisház ablaka, ahogy a családban mondták –, az is túlságosan a temető felé tolva el, nézett az utca szemközti oldalára. Az a túlsó, napos oldal is öt házból állt a csendes kis Temető utcában. (Valamiért mindenütt csendesebbek a többinél az ilyen utcák; halkabban járnak-kelnek ott. A kegyelet öntudatlan jele lehet ez.)

Volt Dobóék házán a kicsin kívül két másik ablak is, de azok az udvart és a kertet látták. A nagy kertet, ahol Ágnes asszony a konyhai vetemények birodalmától elkülönített részen szépséges ülő, és magasabbra fölnyúló, karókat nyaláboló rózsabokrokat nevelt és ápolt nagy gondossággal. Amikor teljes virulásukban voltak a sárga, piros, fehér, bársonyos bordó, de zömükben a kedvencek, a rózsaszínű, illatos virágszirmok, hullásnak indulásuk előtt dudorászva elégedetten és boldogan, mind kötényébe szedte-hullatta óvatos rázással, finom tépéssel a ház asszonya, majd száradni hagyta a tengeri szirmot lepedőkre, ágyterítőkre hintve szét. S Ágnes úgy tudta-értette beszárítani a rengeteg virágot, hogy mind megőrizte színét és illatát letépése-rázása, elhullása pillanatából.

Az asszonyi ujjbegyek nem vétették el, nem tévedtek a szirmok tapintásakor, jól érezték hol tart éppen a száradás. Amikor bizonyos volt,

hogy készen az, fogta akkor Ágnes a valahonnan vidéki vásárról hozott – mert a falunak kirakodására sem volt –, vette hát a takaros, fehérvesszőből oválisra formázott ruháskosarat, és púposra töltötte a lepedőkről, színesen és gazdagon mintázott ágyterítőkről óvatosan bele-rázott, pihekönnyű szíromtarkasággal. A kosarat aztán szoba hűvös sarkába állította, és lángpallóst mellé. Mert ünnepnek pompáját emeli majd a kosár drága rakománya.

S eljött Úrnapja. Akkor kellő időben reggel, harmaton még, Ágnes és hívő asszonyok, férfiember is érkeztek készségekkel a templom főbejárata előtti szépen zöldellő, gondosan tisztán tartott gyöpes tere. Lerakták kellékeiket odakészített asztalokra, aztán a nők köröszvetéssel a templomajtó irányába fordulva, s hangtalan befelé imádkozással, a férfiak meg csak egy inkább úgy elsóhajtott „Isten segíts”-sel munkához láttak. Az ő dolguk csak annyi volt, hogy lécekből összeütöttek kis sátorvázakat, s már odébb is álltak. Úgy gondolták, leróva ezzel részükről a mai szent napot megillető ájtatoskodás is. Ha kevés lenne tán, majd pótolja a nagyon szent életű Ágnes, aki – jól látták szemük sarkából – több köröszöt vetett magára, térdet és főt is hajtván kissé. Tíz összekulcsolt ujjal. Lehunyt szemeit nem láthatták.

A sátorbordázatokat aztán Ágnes asszony szigorú és tudós vezénylete alatt fölöltöztették az asszonyok. Először mind a négy váz háromhárom oldalára fehér vásznat húztak feszesen, majd ráfeszítették a sátoztetőt a ráházat tetejére. A sátorok negyedik oldala nyitott maradt, az volt az ajtajuk.

Hogy így fölépültek a sátrak, belülről az oldalvásznakra hajnalban vágott friss virág került bőséggel, munkában jártas ügyes asszonyi kezeiktől. A sátrak közepére asztalt állítottak slingelt terítővel takarva, a terítőre feszületet vagy más kegytárgyat helyeztek; tartókkal gyertyákat, vázában friss virágot oda és a sarkokba is, szálaikat nem számlálva. Az asztalok előtt imázsámoly helyett színes párnával leterített sámlit, térdepeléshez.

Zúgtak a magas, hegyes csúcsú toronyban a harangok, hívták a faluból – a két szomszédosból is –, s a téres tanyavilágból az ünneplősen öltözött, parasztszekeres és stájer kocsis, fiáke-

ros népet az Úr ünnepének tiszteletére. Jöttek is sokasággal, be se értek a templomba; sokan az ajtó előtt állva vették le fekete kalapjukat, s tartották karimáját fogva ujjai között. Volt, aki ott fújta-rázta le róla a kocsiút porát. Az oltárnál miséző pap szavait nem is hallották ezek ott kinn, csak a megrázott csöngettyű éles hangjából valamit, aztán az orgona és a kórusének elvegyült moráját.

Amint a mise véget ért, a templomban mindenki fölállt a padsorokból. A beállt csöndben és várakozásban, nagylányok és asszonyok sorakoztak föl gazdagon kivarrt, fehér lobogókkal a két padsor között.

A füstölőt nagy ministráns fiúra bízták, mögéje meg két kisebb ministráns állt be egymás mellé, kicsi csöngettyűvel mindketten. Aztán négy legény lépdelt be a sorba. Ők tartották könyökig megemelt karjaikkal a szerény ékesítésű superlát rúdait, amely alá, középre, ünnepi tartással és lélekkel, díszes öltözékben állt be a falu papja, Firányi Lajos plébános úr. Ő a szentségtartót fogta két kezével. A plébános után állt föl az énekkar, imakönyvekkel, éneklésre készen.

A pap jeladására a lobogót tartó lányok megindultak a kijárat felé, majd mozdult lassan az egész sor. A kóruson akkor búgtak föl – élesen is, öblösen is – az orgonasípok, a plébános mögött a nők pedig áhítattal kezdtek ünnepi énekbe.

Amikorra a nagylányok kiléptek fehér lobogókkal a templomajtón, addigra a korábban ott tömörülők távolabb húzódtak. Helyükön kétoldalt, két-három lépésre egymástól kislányok álltak könnyű kartonruhákban, kezükben füles kosárák. Száraz rózsaszirmokkal voltak azok rakva Ágnes szép fehér ruháskosarából, amely mellől reggelre elvette az asszony a lángpallóst, és kivitte a kosarat a gangra. Oda vezette be a kislányokat, virágszírommal rakni meg kis kosaraikat. Együtt mentek aztán a templomkertbe, ahol Ágnes mindegyiket – a két egyidős, de külön udvarban növő barna unokalánykát is – még egyszer megtanácsolta, aztán besorolta őket a helyükre. Ő maga úgy állt meg, hogy mindegyikre figyelni tudjon.

A kosarakkal a kislányok előbb a templomból érkező menetre figyeltek, aztán meg Ágnes vezényletére vártak. Az asszony biccentett majd

kicsit a fejével, és a szemét is szűkebbre vette hozzá: lehet! Értettek a szóból a kislányok, s hinteni kezdték kosaraikból a könnyű rózsaszirmot oda, ahol majd elhalad a templomi menet, illatos és szállongva hulló virágeseben taposva az Úrnak ezen az énekes és szent, harangzúgásos ünnepén.

A virághintők az első fölvirágozott sátorig haladtak a menet előtt. Ott mindenki megállt, a hívők oldalra húzódtak, utat nyitva és teret hagyva a supellát hordozóinak. Amikor ez közeledett a sátorhoz Firányi plébános fölé emelve, a kislányok akkor már nem hintették a virágot, sziromesőt záporoztattak a lelkipásztor elé. A supelláttal félreálltak, az éneklés is abbamaradt, a pap pedig hálával telve adta köszönete jelét a gyülekezetnek. Aztán Firányi plébános úr belépett a szentségtartóval egyedül az első sátorba az időközben kétfelől beálló két ministráns között. Letette az asztalra a szentségtartót, letérdelt a zsámolynak öltöztetett hokedlira, körösztot vetett, rövid imát mondott, aztán fölállt, az egyik ministráns átnyújtotta neki a szenteltvíz-szórót, s Firányi atya megszentelte egyenként a sátor falait, és mindent, ami az asztalon állt, a virágokat a vázákban.

Dobó Teréz és Törtei Eszter az egyik fölkesített sátor bejárata előtt

A pap így járt sorra minden sátrat, végig rózsaszirmos úton. A négy sátor megszentelése után visszarendeződött a menet úgy, ahogyan a templomból vonult a sátrak felé. A nagylányok fehér lobogóikkal elől, és amikor elért hozzá-

juk Firányi plébános úr sűgása a superlát alól, elindultak a mögöttük sorakozókkal a templom irányába. Nem mentek be a templomba, hanem jobbra tértek, templomkerülésre. A virágos kislányok újratöltött kosárkái kiürültek lassan, s akkor ők oldalra álltak, megvárták, amíg odaér hozzájuk a menetben oktatójuk és irányítójuk, Ágnes asszony és a férje, a temetőcsész Dobó Imre. Eléjük álltak be a sorba, és haladtak apró lépésekben az ünnepi vonulókkal, akiket végigkísért útjukon az asszonyok Urat dicsérő és hálálkodó, bűnök alóli föloldozásért is esdeklő éneke a tömjénfűst kesernyés illatában, amely a nagy ministráns fiú kezében lengő füstölőből áradt szét.

A templomkerülés után Firányi plébános úr a sekrestyébe ment és átöltözött; a szentségtartót átvitte a templomba. A superlát, a kegytárgyak a sátrakból, a lobogók is a helyükre kerültek; a ministránsok leadták ruhájukat és a füstölőt. A sekrestyéből mindenki a sátrakhoz sietett; a plébános csak aztán indult, hogy ajtót zárt. A sátrak falairól Ágnes, más asszonyok és nagylányok már szedték le a reggel föltűzdelt virágokat, ürítették a vázákat, osztogatták a szentelt virágot. Mindenki olyan virággal szeretett volna hazaindulni Úrnapjáról.

Firányi plébános úr reverendában, kalappal a fején haladt el a díszektől már megfosztott, félig le is bontott sátrak előtt. A templomtól távolabbra eső hivatala és szálláshelye felé, a parókiára tartott. – Isten áldja, plébános úr – köszöntek el tőle a hívei. – Dicsértessék a Jézus – fogadta köszönésüket a pap, és a jól végzett munka tudatában, látható elégedettséggel ballagott tovább.

*

Egy Lajos-napon, Ágnes kézen fogta szóra hajló kislányka unokáját. – Gyere, kicsim – mondta neki kedvesen –, elmegyünk fölköszönteni a plébános urat. – A másik kezében kis virágcsokrárt tartotta az öregedő, kerek kis nagymama. Gondozott kertjében kötötte. A ma is álló, de akkori formájára tatarozott, és más rendeltetésű plébániahivatal dolgozószobájába nyitottak be a kopogtatásra kihallott „Tessék!” után. Beléptek a magas, masszív ajtón a nagymama és unokája. Ágnes maga elé állította a látvány miatt kicsit vonakodó kislányt – sosem járt még ebben a szépséges szőnyeggel borított szobában -, és bátorításául gyengéden a vállára tette szabad kezét.

A plébános fölállt munkájából székéről az asztalon belül, és kissé csodálkozva nézte a váratlan vendégeket. – Tessék, Ágnes néni – mondta tanácstalanul az asszonynak, és a virágcsokrot nézte. – Dicsértessék a Jézus – szólalt meg a nagymama. – És éltesse az Isten erőben még egészségben Firányi plébános urat még nagyon sok névnapján is – mondta, és szorított gyöngén a kislány vállán, emlékeztetésül a jövetelűkkor esett, és nehezen sikerült rábeszélésre, hogy ő is – az unoka - köszöntse majd szépen a papot. – Isten éltesse – nézett föl zavartan a papra a hatéves kislány, aztán lesütötte szemeit. A plébános kijött asztala mögül, s akkor az asszony átnyújtotta neki a virágot. – Fogadja névnapjára, plébános úr – mondta a papnak. – Nagyon kedves tőled, gyermekem, és köszönettel fogadom a virágot. Bele is teszem ebbe a vázába – fordult oldalt Firányi atya, és a frissre cserélte a vázában álló hervatag csokrot. Aztán a kislány elé állt, és bal arcát érintette ápoló, sima ujjával. A lányka zavartan nézett a papra. – Neked is köszönöm fölköszöntésemet – mondta a plébános -, és mert tudom, szorgalmasan jársz majd hit-tanórákra – s a pap most Ágnes asszonyra nézett, mint cinkosára ebben a dologban -, kapsz tőlem valamit. – Firányi plébános akkor reverendája bő zsebébe nyúlt, s egy szem, fényes tapintású tarka papírba csomagolt cukorkát adott a kislánynak. Nagymamája ránézett hunyorítva, hogy meg kell azt köszönni. Tette a kislány, szégyenlősen és halkán.

Amíg a pap és Ágnes templomi dolgokról beszélgettek, addig a kislány már fölszabadultabban, de csodálkozva, hitetlenkedve nézett körül. Olyant, ami ott volt, ő még sosem látott. Nehéz, barna színű, magas, üvegezett könyvszekrények, díszesen faragottak, kulcsokkal zárhatók, polcaik zsúfolva vastag és régi, súlyos könyvekkel. Sötét színű az a nagy, mívesen megmunkált íróasztal is, amelyen a plébános úr dolgozik. És a három szék is olyan faragású. S a kanapé, meg a magas, szekrényes falióra; ennek hosszú sétálója végén fényesre csiszolt, kerek nagy réztányér lengett ki jobbra-balra. Éppen kondult is, egyet és jó öblöset, az óra.

Arra eszmélt belefedkezett szemlélődésében a kislány, hogy megpuhult a kezében a becsomagolt cukorka. Ismerte az ilyen csoma-

golású cukorkát is, s azt is tudta, hogy az a tejkaramella. Sokszor látta a mindenféle illatú és szagú kis boltban a pléhtetejű, nagyszájú és fekvő helyzetű üvegben, amikor élesztőért vagy egy skatulya gyufáért, hegyes zacskóba mért, negyed kiló kristálycukorért küldték, kis tenyerében szorongatott apró pénzzel. De ízét még nem ismerte annak a cukorkának.

- Mit kaptál a plébános úrtól, kislányom? – kérdezte a nagymama, amikor már jó hazafelé ballagtak a hűvös oldalon. Úgy kérdezte, mint ha nem tudta volna. – Karamellát – mondta a kislány, és meg is mutatta. – Edd meg, kicsim – mondta a kövér kis nagymama –, mert mind összeolvad a kezében. Edd csak meg – ismételte biztatását -, az én fogaimnak már nem tenne jót.

Akkor a kislány kibontotta papírjából a már laposra puhult cukorkát, a nyelvére vette, nyelvvel meg – szemeit behunyva - a szájába vitte a kétréteges papírról, és szopogatta lassú ízlegetéssel, amíg csak el nem olvadt teljesen a szájában, s le nem csorgott a torkán a tejkaramella.

*

Dobó Imréék három szép terebély eperfájának nyarakban beérett, lehullott-lerázott, fekete meg fakó színű gyümölcsét mindig összeszedték, és cefrés hordóba öntözgették csempe meg csorba, levert zománcú gyűjtőedényeikből maszatos, epertől ragadós képű, kisebb-nagyobb gyerekeik. Később az unokák dolga lett ez, akikből csak a faluban tizenöt rúgta a port.

Az epercefre ott forrt ki a limlomos kamra sarkában. Fölügyelést a nagyapa tartott fölötte. Napjában kétszer is megkavarta az erjedő moslékot egy lapockával, s amikor leemelte a hordóról a takarót, alóla mindig muslicafelhő rebbent, szemébe is, és szájába. A fölügyeletes kevergetés addig tartott, amíg csak ki nem forrt a cefre teljesen, és id. Dobó Imre át nem eresztette kétszer a pálinkafőző Nagy Jóska kazánján rőzsével, hulladék fával, némi venyigével is fűtve alá az izzasztó meleg kazánházban. Sosem volt ő ivó ember, de ha már van a sok eper, kifőzi hát, és ha ihatnékja lesz majd olykor, ne kelljen kocsmázni. És tudja, hogy mit tölt fityókájába. Ha bűdös is egy kicsit az eperfőzet.

A pálinkája főzéséért unokái is fizettek majd. Nagy Jóska velük szedette össze fája megrázásakor a földre terített ponyva köré és attól mesz-

szire hullott sok lötyyedt eperszemet.

A kamra előtt egy nagyobb helyiség volt, műhelynek is lehetett azt mondani. Fölszerelése nem volt túl választékos: két pár gumicsizma, ásók, lapátok, talicska, néhány kopottas, összedetett nagykötél falba vert kampóra akasztva; rövidebb pallóból négy-öt. A falak körülaggatva előre elkészített szűrős gyáskoszorúkkal. Mert-hogy nagyon népszerűtlen foglalkozást űzött egész életében id. Dobó Imre. Ő volt a falu temetőcsőze. S oda a műhelybe volt bekötve Szent Mihály lova, a feketére festett gyaloghintó, amelyet mindenkinek csak egyszer adatik megülni. És nem is tud megnyergeléséről.

A nála tíz évvel korábban elköltözött, de vele hűségben végig kitarzott szül. Remete Ágnes

sírját nem bírta megásni a már megaszott öreg temetőcsősz.

*

Rég özvegységben élt már id. Dobó Imre, amikor beszélgetésbe kezdett vele őhozzá gyerekkorú ismerőse. Mi mással kezdhetne volna az, mint hogy megkérdezte a tisztelt és idős embert:

- Hogy van, Imre bácsi?

- Ha már kérdezed, fiam, hát megmondom: nem olyan jó'...

- Mért, mi nincs rendben, Imre bátyám? – így a fiatalabbik.

- Tudod, fiam, nem nagyon halogatnak – panasolta el nagy baját az öreg temetőcsősz.

2010. júl. 25.

Szabó Frigyes fotója

A tóthfalusi templom